

INFORMĀCIJA UN NORĀDĪJUMI PACIENTIEM

Laboratoriskos testus nozīmē, ja ārstam to rezultāti nepieciešami akūtu vai hronisku saslimšanu gadījumos, kā arī veselam cilvēkam, lai pārlicinātos par viņa veselības stāvokli. Laboratorisko izmeklējumu nosūtījuma veidlapā norāda informāciju nosūtītāja, pacienta un maksātāja pareizai un pietiekošai identifikācijai.

Valsts apmaksātus laboratoriskos izmeklējumus pacients var veikt, ja ir saņemts ģimenes ārsta vai ārsta-speciālista nosūtījums. Lēmumu par nosūtījuma izsniegšanu katrā individuālajā gadījumā pieņem ārsts, izvērtējot pacienta veselības stāvokli, sūdzības un ņemot vērā nosūtījuma izrakstīšanas nosacījumus. Uz atsevišķiem izmeklējumiem var nosūtīt gan ģimenes ārsts, gan ārsts-speciālists vai arī tikai ārsts-speciālists. Nosūtījumu valsts apmaksātu laboratorisko izmeklējumu veikšanai ir tiesīgi izrakstīt ārsti, kuriem ir noslēgts līgums ar Nacionālo veselības dienestu par valsts apmaksātu pakalpojumu sniegšanu.

Atsevišķiem izmeklējumiem ir noteikts skaits, kas tiek apmaksāts 12 mēnešu laikā vienam pacientam. Tie ir izmeklējumi, kurus medicīnisku iemeslu dēļ nav lietderīgi biežāk atkārtot.

Par valsts apmaksātu laboratorisko izmeklējumu veikšanu nav jāveic pacienta līdzmaksājums. Procedūru kabinetā jāmaksā par asins parauga (-u) ņemšanu. Cenā iekļautas izmaksas par paraugu noņemšanu, materiāla vienreizlietojamiem traukiem, seruma glabāšanu (atkārtotai vai papildus izmeklēšanai, ja nepieciešams), datu bāzes uzturēšanu, izmeklēšanas rezultātu izsniegšanu. No šī maksājuma veikšanas ir atbrīvoti bērni un grūtnieces

Paraugus izmeklējumiem var nodot pēc paša vēlēšanās (arī anonīmi), tad laboratorisko izmeklējumu pieprasījumu aizpilda Procedūru kabineta darbinieks, nepieprasot nevajadzīgu personīgo informāciju. Pirms paraugu nodošanas jāuzrāda personu apliecinošs dokuments.

Sagatavošanās paraugu nodošanai

Pastāv noteikti faktori, kas var ietekmēt “pareizu” analīžu rezultātu iegūšanu. Viens no būtiskiem faktoriem ir atbilstoša pacienta sagatavošanās pirms paraugu nodošanas un pareiza paraugu savākšana laboratoriskiem izmeklējumiem.

Šajā dokumentā ir detalizēti norādījumi paraugu nodošanai, savākšanai un transportēšanai, kā arī sagatavošanās nosacījumi šādiem izmeklējumiem:

1. Asins izmeklējumiem

- ✓ Lai nodotu asinis izmeklējumiem, Procedūru kabinetā vēlams ierasties pirms fiziskas slodzes un ne agrāk kā 2 stundas pēc ēšanas. Pirms asins nodošanas drīkst dzert tikai ūdeni. Izmeklējumiem, kuriem līdz asins paraugu nodošanai jāievēro vismaz 12 stundu badošanās (triglicerīdi, glikozes regulācija un citi testi), nosūtījumā ir atzīme TD sarkanā krāsā.
- ✓ Asinis jānodod pirms zāļu ieņemšanas un atturoties no smēķēšanas, alkohola lietošanas.
- ✓ Glikozes un glikozes slodzes testam papildus jāievēro šādi nosacījumi:
 - vismaz trīs dienas pirms asins nodošanas ievērot parastos ēšanas paradumus,
 - 12 stundas pirms izmeklēšanas jāsamazina fiziskās aktivitātes.
- ✓ Hormonu testiem papildus jāievēro šādi nosacījumi:
 - Daudzu asins analīžu sastāvs ir pakļauts diennakts svārstībām, tāpēc asinis izmeklēšanai jānodod noteiktā diennakts laikā, kā to norāda ārstējošais ārsts.
 - Sievietēm reproduktīvā vecumā hormonu izmeklēšanai stingri jāievēro ārstējošā ārsta rekomendācijas par menstruālā cikla dienu, kad nepieciešams nodot asinis.
 - Vīriešiem PSA, brīvā PSA noteikšanai asinis jānodod pirms prostatas palpācijas, biopsijas, cistoskopijas vai katetra nomaiņas. Pēc prostatas diagnostiskām manipulācijām asinis var nodot ne ātrāk kā pēc 10 dienām.

- ✓ Asinis no vēnas ņem elkoņa rajonā. Spiedoša žņauga uzlikšanas vietā var sajūst spiedienu, bet dezinfekcijas līdzeklis var radīt vieglu aukstuma sajūtu. Adatas dūriena laikā var nejūst neko vai vieglu dzēlienu. Pārsēja uzlikšana būs jūtama kā viegls spiediens. Jāņem vērā, ka pēc procedūras dūriena vietā būs maza brūcīte. Lai novērstu ziluma veidošanos, pārsienamais materiāls uz dažām minūtēm ir viegli jāpiespiež. Asiņošana var būt pacientiem ar hematoloģiskām saslimšanām, kā arī pacientiem, kuri lieto antikoagulantus.

2. Urīna izmeklējumiem

Pirms materiāla savākšanas nomazgā rokas un ārējos dzimumorgānus ar siltu ūdeni (bez ziepēm un dezinfektantiem). Sievietes apmazgā kaunuma lūpas un uretrālo atveri virzienā uz taisno zarnu, noskalo ar ūdeni un nosusina ar papīra salveti. Vīrieši pirms urinēšanas atvelk priekšādiņu.

✓ Urīna klīniskajai analīzei

- Nepieciešams izvairīties no ēšanas un dzeršanas nakts laikā vai no rīta. Urīnu savāc tūlīt pēc miega, vismaz 4 st. pēc iepriekšējās urinēšanas. Nepieciešamības gadījumā izmeklēšanā var izmantot jebkuru urīna porciju diennakts laikā.
- Atver vienreizējās lietošanas sterilu urīna stobriņu (iespējams saņemt Procedūru kabinetā vai iegādāties aptiekā). Stobriņš satur konservantu (pulverīti), kuru nekādā gadījumā nedrīkst izbērt! Pirmās strūklas urinē tualetē, pēc tam piepilda stobriņu ar vidējo porciju.
- Stobriņu ar urīnu tūlīt aizvāko, uz tā uzraksta pacienta vārdu, uzvārdu. Paraugu pēc iespējas ātrāk nogādā Procedūru kabinetā, kur jāpasaka urīna savākšanas laiks un datums.

✓ 24 stundu urīna savākšana analīzēm

- Lai izmeklēšanas rezultāti būtu pareizi, vajag ēst un dzert ierastajā režīmā, ja vien ārstējošais ārsts nav norādījis citādi.
- Sagatavojiet apmēram 2-3 litru tilpuma urīna savākšanas trauku ar vāku.
- *Rīta pirmā urīna porcija nav jāsavāc!* Iztukšojiet urīnpūsli Jums ērtākajā laikā, piemēram, 7:00 no rīta. Atzīmējiet to kā sākuma laiku.
- Visas turpmākās urīna porcijas savāciet vienā traukā.
- Trauku ar uzkrāto urīnu turiet aizvērtu, uzglabājot vēsā un tumšā vietā pie $+2 - +8^{\circ}\text{C}$.
- Nākošajā rītā pēdējo reizi iztukšojiet urīnpūsli (piemēram, 7:00 no rīta.) un urīnu pievienojiet iepriekšējām porcijām. Atzīmējiet savākšanas beigu datumu un laiku.
- Lūdzu izmēriet uzkrātā urīna tilpumu mililitros (ml).
- Samaisiet visu uzkrāto urīnu un ielejiet urīna stobriņā (iespējams saņemt Procedūru kabinetā vai iegādāties aptiekā).
- Uz urīna stobriņa norādiet: vārdu, uzvārdu, datumu, diennakts urīna daudzumu.
- Stobriņu ar urīnu pēc iespējas ātrāk nogādājat Procedūru kabinetā.

✓ Amilāze urīnā

Analīzei nepieciešams spontāns urīns – tā ir urīna porcija, neatkarīgi no savākšanas laika. Stobriņu (iespējams iegādāties aptiekā) ar urīnu marķē, norādot , pacienta vārdu, uzvārdu, savākšanas datumu, laiku un nogādā Procedūru kabinetā.

✓ Mikroalbuminūrija

Savāc rīta urīnu vai diennakts urīnu. Urīnu ielej urīna stobriņā (iespējams iegādāties aptiekā). Stobriņu marķē, norādot pacienta vārdu, uzvārdu, savākšanas datumu un laiku, un nogādā Procedūru kabinetā.

✓ Urīna savākšana mikrobioloģijas izmeklējumiem

- Paraugu mikrobioloģiskai izmeklēšanai vāc pirms uzsākta ārstēšana ar antibiotiķiem!

- Drīkst izmantot tikai speciālu sterilu urīna stobriņu ar borskābi (stobriņu iespējams saņemt Procedūru kabinetā vai iegādāties aptiekā)!
- Savāc urīna strūklu vidējo porciju uzmanoties, lai nepieskartos trauciņa un vāciņa iekšējai virsmai!
- Urīna paraugu var uzglabāt istabas temperatūrā līdz nogādāšanai Procedūru kabinetā 24 stundu laikā.

✓ Urīns citoloģijas izmeklējumiem

- Pirms urīna savākšanas, pacients nomazgā rokas un dzimumorgānus ar siltu ūdeni bez ziepēm.
- Vidējo urīna porciju savāc vienreizējā traukā ar vāku.
- Urīna paraugu pēc iespējas ātrāk nogādā Procedūru kabinetā, bet ne vēlāk kā divu stundu laikā pēc savākšanas, lai saglabātu visus izmeklēšanas parametrus.

3. Fēču izmeklējumiem

Fēces vāc fizioloģiskas defekācijas laikā tīrā, sausā traukā (aptiekās iespējams iegādāties speciālus savākšanas trauciņus ar lāpstiņu). Nepiepildīt trauciņu līdz augšai, nodrošināt brīvu trauciņa noslēgšanu ar vāciņu. Konteineru marķē, norādot pacienta vārdu, uzvārdu, savākšanas datumu un laiku, un nogādā Procedūru kabinetā. Glabāt var pie temperatūras no +15°C līdz +25°C līdz 4 stundām, pie temperatūras no +2°C līdz +8°C līdz 12 stundām.

✓ Klīniskiem izmeklējumiem (koprogramma)

- Ja ir iespējams, 3 dienas pirms parauga nodošanas ievērot parasto uztura režīmu un nelietot peristaltiku (vēdera izeju) veicinošus līdzekļus.
- Fēces nedrīkst vākt pēc klizmu veikšanas vai svecīšu ievietošanas!
- Analīzei fēces ņem no kopējās masas dažādām vietām- virspusē un dziļumā aptuveni 10-15 gramus. Sevišķi svarīgi ir pareizi paņemt dažādo materiālu gļotainās fēcēs!

✓ Parazitoloģiskiem izmeklējumiem

- Analīzei fēces ņem no kopējās masas dažādām vietām virspusē un dziļumā aptuveni ēdamkarotes tilpumu.
- Parazītu oīnu un vienšūņu veģetatīvo formu, cistu izmeklējumiem vēlami 3 atkārtoti izmeklējumi.
- Izmeklējumam uz Enterobiozi materiālu ņem no rīta pirms defekācijas un mazgāšanās. Paraugu vāc stobriņā ar vates aplikatoru (pieejams Procedūru kabinetā). Aplikatora galā esošo vati nedaudz samitrina siltā ūdenī un rotējošām kustībām apslauka anālās atveres kroku apvidu. Aplikatoru ievieto stobriņā, aizkorķē stobriņu un nogādā Procedūru kabinetā.

✓ Mikrobioloģiskiem izmeklējumiem

- Paraugu ņem pirms antibakteriālās terapijas uzsākšanas!
- Tūlīt pēc defekācijas fēces ņem no porcijas dažādām vietām ar sterilu tamponu un ievieto Amies transporta barotnē (pieejams Procedūru kabinetā).

✓ Citi izmeklējumi (kalprotektīns, H.pylori Ag, Giardia lamblia Ag)

- Analīzei fēces ņem no kopējās masas dažādām vietām- virspusē un dziļumā aptuveni 10-15 gramus.
- Izmeklējumam uz Helicobacter pylori Ag vēlams pacientam vismaz nedēļu pirms parauga nodošanas nelietot medikamentus, kas nomāc kuņģa sālsskābes sekrēciju (piemēram, omeprazols, pantoprazols) un antibakteriālos līdzekļus.

4. Krēpu izmeklējumiem

Krēpu analīzei vēlama rīta pirmā krēpu porcija – tas ir plaušu sekrēts, kas uzkrājies visas nakts garumā. Analīzēm vāc tikai to materiālu, kas atdalās klepojot. Lai

izvairītos no mutes dobuma satura piejaukumiem, pirms krēpu savākšanas nepieciešams kārtīgi izskalot mutes dobumu ar vārītu ūdeni. Konteineru marķē, norādot pacienta vārdu, uzvārdu, savākšanas datumu.

✓ Klīniskiem izmeklējumiem

- Krēpas savāc tīrā, sausā traukā ar platu atveri un vāciņu, kas cieši noslēdz trauku.
- Darba dienas laikā nogādā Procedūru kabinetā.

✓ Mikrobioloģiskiem izmeklējumiem

- Jācenšas izklepot maksimāli dziļi, lai savāktu krēpas no apakšējiem elpošanas ceļiem.
- Krēpas savāc sterilā konteinerā, kuru nogādā Procedūru kabinetā darba dienas laikā.

✓ Citoloģiskajiem izmeklējumiem

- No rīta pacients dziļi ieelpo un, strauji izelpojot, atklepo trahejas un bronhu saturu. Jāatklepo 2 vai 3 reizes pēc kārtas.
- Krēpas vāc tīrā konteinerā ar vāku.
- Krēpas nogādā Procedūru kabinetā 3 stundu laikā pēc to savākšanas.

5. Covid-19 izmeklējumiem

- Paraugu ņem mēsa Procedūru kabinetā.
- 30 minūtes pirms parauga ņemšanas paceints nedrīkst ēst, dzert, smēķēt, košļāt gumiju, lietot medikamentus.

6. Molekulārās bioloģijas testiem

✓ Ērcu izmeklējumam

- Izņemto ērci ievieto sausā tīrā, nelielā traukā ar vāku.
- Uz trauka uzraksta pacienta vārdu, uzvārdu, datumu.
- Ērci var uzglabāt līdz 24 stundām +2°C līdz +8°C. Ja ērci nav iespējams 24 stundu laikā nogādāt Procedūru kabinetā, to sasaldē – 20°C.

✓ Cilvēka papilomas vīrusa izmeklējumam

Paraugu nav vēlams nodot menstruāciju laikā un 24 stundas pēc zāļu lietošanas.

✓ STS panela testiem

- Pacients savāc urīnu stobriņā (stobriņu iespējams iegādāties aptiekā vai saņemt Procedūru kabinetā).
- Stobriņu marķē, norādot pacienta vārdu, uzvārdu, savākšanas datumu un pēc iespējas ātrāk nogādā Procedūru kabinetā.

7. Urogenitālo paraugu nodošanai

✓ Šķidruma citoloģijas izmeklējumam

Paraugu nav vēlams nodot menstruāciju laikā un 24 stundas pēc zāļu lietošanas.

✓ STS mikroskopijai

- Paraugš jānodod pirms ārstēšanas uzsākšanas.
- Pirms materiāla ņemšanas vīrietis nedrīkst urinēt 3-5 stundas.

✓ Hlamīdiju un ureaplazmas iztriepes

Pacientam speciāla sagatavošanās nav nepieciešama.

8. Ādas patogēno sēnīšu diagnostikai

- Paraugš jānodod pirms ārstēšanas uzsākšanas.
- 2-3 dienas pirms izmeklēšanas ieteicams nemazgāt bojājuma vietā ādu ar ziepēm un 1 nedēļu nelietot lokālos ārstniecības līdzekļus.

20.01.2024.

Laboratorijas vadītājs O. Ļakutina